

השיעור השבועי

גליון מס' 548

הרב המקדים: הר"ר אברהם יוסף שליט"א
רב אודסה: הר"ר משה פרוזיס שליט"א

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית היזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויס רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה	ידועלים
21:15	20:17	19:26	חל אביב
21:12	20:16	19:25	חיפה
21:16	20:20	19:28	באר שבע
21:11	20:16	19:25	

שלא | כ"א סיון תשפ"ו

כתב וערך השיעור:

הרב דכיר פריץ שליט"א

הנאה ממעשה שבת - א

הנאה מתוצרת מפעלים המחללים שבת. הנאה מתבשיל שבושל בשבת במזיד או בשוגג. אם החילוניהם בזמננו הם בגדר תינוקות שנשבו. הוראת ההלכה לבני תורה ולבעלי בתים. מתי במקום צורך סומכים על המקילים נגד מרן. אמירה לגוי במקום מצוה דרבים

נייר הדרה

א. נאמר בע"ה כמה שיעורים בענין מעשה שבת, דהיינו דבר שנעשה באיסור בשבת, אם מותר ליהנות מאותו מעשה. לפני שבועיים וחמש שנה, עלתה שאלה במועצת הרבנות הראשית לישראל - הרבנים הראשיים הרב עוזיאל ואחריו הרב ניסים, ובמקביל לשניהם היה הרב הרצוג - לגבי מפעל נייר חדרה, שמייצרים ניירות, ועובדים גם בשבת, לצערנו הרב עד היום זה כך, חוץ מיום כיפור שמפסיקים, אבל בכל השנה כולה כולל בשבתות מייצרים ניירות, ואדם שקונה מחברת לילדי, כדי לכתוב שיעורי בית וכדומה, האם מותר להם ליהנות ממעשי שבת?

נייר שאין בו חילול שבת

ב. לפני שנים באו אלי כמה חסידים, שמצאו איזה מפעל בסין שמייצרים נייר, ואמרו: אנחנו רוצים שתדפיס את הילקוט יוסף על הנייר שאנחנו מייבאים מחו"ל, ותשפיע גם על אביך שיקנה לספריו את הנייר מאיתנו, כי זה נייר שאין בו חילול שבת. תראו בספרי החזון איש בעמוד השני שכותבים בו 'כל הזכויות שמורות', כתוב: 'נדפס על נייר שאין בו חילול שבת'. וכך גם בספרי הסטייפלר. אבל ביביע אומר ובילקוט יוסף לא כתוב את זה, ונחלקו האם צריכים לנהוג כן מן הדין. אמרתי למרן האבא, מבקשים שנקנה מהם את הנייר. אך מרן אמר: הנייר שלהם עולה יותר יקר, וכל ספר יימכר בעוד עשרה שקלים לציבור, אבל צריך כמה שיותר בזול, שיהיה זכות הרבים. שהרי מחברים ספרים במטרה ליכות את

1 מדברי הרב משה פרוזיס שליט"א: ברשות מורנו ורבנו, עטרת ראשנו, מרן הראשון לציון. אני זכיתי להכיר את הרב באופן אישי בשנת תש"ס, כשכתבנו ספר 'מבוא השלחן' על כללי השלחן ערוך, ובאתי למרן האבא זצ"ל, ושלה אותי למרן שיבדל לחיים שאקח ממנו הסכמה. ומאז 26 שנים אני צמוד לרב. וכל מה שהקדמתי על ענוה והנהגה, מתאים בדיוק על מורנו הרב. בהזדמנות זאת אני רוצה לומר למרן הראשון לציון תודה רבה על העידוד והתמיכה, ממש הרב נלחם בשבילנו ועשה את כל הדברים האפשריים על מנת שנגיע למעמד הזה, להיות הרב הראשי של חולון. גם אודה למרא דאתרא של חולון הרב אברהם יוסף, שלאורך כל הדרך ליווה אותנו ועזר לנו, אין לי ספק שמרן עטרת ראשנו זצ"ל בשמים שמוח שמחה גדולה על המחזה הזה. יהי רצון שנוכה שמורנו ורבנו ימשיך להנהיגנו לחיים טובים, ונוכה לביאת משיח צדקנו, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

מדברי הרב אברהם יוסף שליט"א: ברשות אחי הראשון לציון, הגאון הגדול, בעל הילקוט יוסף, עין יצחק ועוד. ספריו מאירים בעולם כולו, ונפוצים כל כך, שאין בית בישראל שמכבד את עצמו שאין שם את ספריו, והילקוט יוסף הוא

הרבים, שילמדו תורה, ולא על מנת להתגדל. אמרתי להם, שמרן לא מסכים, אלא אם כן תורידו את המחזיר שיהיה שווה למחזיר בארץ. אבל הם לא היו מסוגלים, ולא עשינו דרכם. על מה הרב סמך שלקח נייר ממפעל שעובדים בו בשבת?

רכבת ישראל

ג. ברכבת ישראל לצערנו הרב עושים פסי רכבת גם בשבת, ואדם שנוסע ברכבת - ביום חול כמוכן - נוסע על קטעי פסים שנעשו בשבת, ואיך נהנה מחילול שבת? והרי עשו כן בשביל הציבור, ומצד שני הם קבלנים שעשו כדי לקבל משכורת, ויש לדון אם נקרא לצורך רבים או לצורך עצמו. תלמיד חכם חשוב אחד הוציא מודעות אמה על אמה ברום אמה, שאסור לנסוע ברכבת עד שיעברו כמה חודשים, בכדי שיעשו. אבל במחכ"ת הוא לא צודק. ובשיעורים הבאים נרחיב.

סוכר סוגת ומפעל מלט

ד. גם מפעל סוכר סוגת בקרית גת בעבר היו עובדים בשבת, ואומרים שב"ה היום לא עובדים בשבת, ואדם היה שותה קפה או תה ושם חצי כפית סוכר - לא הרבה, זה מסוכן, אלא קצת להטעים - אבל איך נהנה מדבר שנעשה בשבת? וכן יש מפעל מלט בבית שמש שעד היום עובדים גם בשבת, חוץ מיום כיפור, ואדם שעושה שיפוצים בביתו, או עושה מעקה במרפסת שחס ושלום לא ייפול הנופל, וקונה שקית מלט, אבל אולי הוא נעשה בשבת, ואם כן איך יהנה?

אבן בוחן. משה רבנו ביקש "פקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה" - איש שיכול ללכת לפי רוחו של כל אחד, לחשוב איך ליכות את הרבים, וב"ה אחי הגאון הרב יצחק הוא הנחשון שהפיץ את ההלכה, כבר מצעירותו בגיל 19 התחיל בחיבור סדרת ספריו ילקוט יוסף, וצירף לזה את תורתו של אבינו והוביל אותה, הגביה אותה למעלה למעלה, והוסיף הרבה בכל חלקי השלחן ערוך. תפקיד המנהיג זה זיכוי הרבים, והוא לא עושה לשם כבוד וגדולה, כל כוונתו לשם שמים להפיץ הלכות לרבים. נלך בדרך שאבינו מורנו לימד אותנו, ונוכה כולנו לקבל פני משיח צדקנו, יחד עם אבינו מורנו. אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לאחי הגדול, הרב הגדול מעוז ומגדול רבי אברהם יוסף מרא דאתרא של חולון והסביבה, בן פורת יוסף כבר עשרות שנים הוא מרביץ תורה, אנחנו מכירים אותו למעלה משבעים שנה... תמיד היה מזכה את הרבים וצמוד רק לפסקי מרן האבא, מעולם לא שמעתי אותו סוטה מדרכו של מרן, לא רק בעניינים כלליים, אלא אפילו בפרטי פרטים של ההלכה, היינו פעמיים רבות יושבים יחד ודנים מה הדעה של מרן, וכשהשתכנע שכך דעת מרן, לא זז ממנה, היה מתבטל ביטול גמור למרן. אני מברך את אחי

הנות בתחנת דלק

ה. יש חנות בתחנת דלק שאנשים עוצרים למלאות דלק וקונים שם במבה ומברכים 'האדמה'... והחנות הזו פתוחה 24/7 - גם בשבת, לצערנו הרב. אם היה לנו כוח לפרסם מודעות עם חתימות הרבנים שלא לקנות מחנות שפתוחה בשבת, ולא לסייע בידי עוברי עבירה, היה טוב, אבל מבודדים לא אכפת להם. וגם בזה יש לדון מצד מעשה שבת. בזמנו מועצת הרבנות² התכנסה לדון בשאלות הללו, ודנו אם להוציא חרם על אותם מפעלים, ויש כמה חוברות שיצאו אז עם כל הוויכוחים - בהלכה, לא בפוליטיקה - שהיו במועצת הרבנות על זה, האם בדיעבד שעברו ועשו מותר או לא, והאם ישמעו או לא.

ויהי אור

ו. מי שבא לביתו לבילי שבת אחרי התפלה, וגר בבניין שיש שם גם אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, ואחד השכנים ראה שהחכם מגיע, ורץ והדליק את החשמל בחדר מדרגות, ומסכן החכם הסתבך, אם יעלה במדרגות יהנה מחשמל שנדלק בשבת, ואם לא יעלה, השכן יגיד לו: כיבדתי אותך, ואם אתה לא רוצה לא אכבד אותך יותר... זו שאלה בהלכה ובהנהגה, האם ימתין שהתאורה תכבה או לא. גם בבניינים ישנים יש הסקה מרכזית, ואם בחורף שכן הדליק את ההסקה, האם צריך לצאת לגשם בחוץ?...

שאו שערים

ז. הייתי לאחרונה בחו"ל, ובבית המלון כשמתקרבים לכניסה הדלתות נפתחות, "שאו שערים ראשיכם"... ובשבת, מי שלא ידע ועמד שם והדלתות נפתחו, אם יכנס יהנה ממועשה שבת, וזה לא הגוי עשה אלא הוא בעצמו על ידי גלאי חום גוף האדם. או שיש שם משטח שדורך עליו והדלתות נפתחות. או שיש גלגלת שנכנסים דרכה, וברוב המקומות זה מכני, אבל יש מקומות שכל הזמן הגלגלת מסתובבת, וזה חשמלי, ואם נכנס, עוצר את הזרם לכמה שניות, ואחר כך הזרם מתחזק יותר. ומה הדין בשבת? חכם עיניו בראשו, ביום ששי ידאג לבדוק אפשרות כניסה מדלת צדדית.

שימשיך עוד לזכות את הרבים, עד זקנה ושיבה, לאורך ימים ושנים, מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא.

הוא זכה שתלמידו המובהק רבי משה פריזיס נבחר השבוע להיות הרב הראשי של חולון בהסכמתו ודחיפתו. כמו שהזכיר הרב פריזיס, אני מכיר קרוב לשלושים שנה, הוא היה שומע שיעורים מרבנים שונים בהם מרבני כסא רחמים, והיו אומרים הלכות לא כמו מרן, והיה בא אצלי לשיבה ומושגע אותי: אחד הקשה על מרן כך וכך, מה אענה לו. ואהבתי ששואל, כי היה איכפת לו, וראיתי שלא בא לקנטר אלא להבין, לכן הייתי יושב אתו יחד ועונה לו, והוא היה מקבל. חיבר כמה ספרים, 'מבוא השלחן', ספר על נטילת ידים, ספר על טבילת כלים, ועוד. רק בשבוע שעבר הגיע אלי לקבל תמיכה לתפקיד רב העיר, ודיברנו בשבילו עם ראשי ש"ס ותמכו בו, בספרו על טבילת כלים דן באדם שחזר בתשובה וההורים שלו לא דתיים, שיש לו בעיה לאכול ולשתות אצלם בכלים לא טבולים, או שיקפיד לאכול רק בכלי חד פעמי, וכתב פתרון לדברים הללו.

לפני יותר מששים שנה, מרן האבא זצ"ל הלך לבקר את אחד מקרובי המשפחה שלנו, שלא היה דתי - אחר כך חזר בתשובה ונהיה צדיק וחסיד - ולא לקח אותנו איתו, שלא נתחבר לילדיו ונלמד ממועשיהם. ובעל הבית הביא למרן כוס מים לשתות, ואמר לו: כבוד הרב, אני יודע שלא תשתה ולא תאכל אצלי שום דבר, כי הבית לא כשר, אבל לפחות תשתה כוס מים. ומרן אמר לו: גם את זה לא! למה לא? - האם הטבלת את הכוס? אמר, וכי צריך להטביל כוס? צריך להטביל בן אדם... ומרן לא שתה מהכוס, אף שהמים מותרים אחר שמעביר אותם לכלי אחר, אבל אז לא היה כוס חד פעמי, והסביר לו את ההלכה שצריך להטביל כלים חדשים, וקירב אותו ב"ה.

ויהי בדרך במלון

ח. וכן בחדרי המלון יש מקומות שלא יכול לפתוח את הדלת בלי כרטיס מגנטי אלקטרוני, וצריך להוציא את הלשון של הידית שלא ייסגר לגמרי, וכשמגיע אחר התפלה יכול להיכנס ולצאת. וכן יש בתי מלון שכשאתם נכנס לחדר נדלקת מנורה, או שנדלק המזגן - הרב יצחק יעקב וייס בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג ס"ו כד) דן בזה - האם מותר לו ליהנות או שצריך לצאת מהחדר, אבל איפה ימצא חדר אחר, ובכל חדר שייכנס ידלק מזגן. אם יודע מראש, יביא גוי שייכנס לחדר ראשון, והוא יכנס אחריו.

במים לדבר האסור

ט. יש כאלו שההורים שלהם שאינם דתיים מגיעים לבקר אותם בשבת, ומביאים להם אוכל, במבה, ביסלי ושאר מאכלים, והביאו את האוכל ברכב, האם מותר לאכול ממנו בשבת? ושאלו עוד, מה הדין אם ביטלו את האוכל הזה בשבת? בילקוט יוסף יש 130 דוגמאות רק על דין מעשה שבת, מתי אסור באכילה או בהנאה ומתי לא. בשיעורים הקרובים נדבר על הנושא הזה, וקודם כל נקדים את יסוד הדין של מעשה שבת.

המבשל בשבת

י. יש בתוספתא (שבת פ"ב ה"ט) - הובאה בכמה מקומות בש"ס (גיטין נג: ב"ק עא. שבת לח. כתובות לה. חולין טו): המבשל בשבת, רבי מאיר אומר: בשוגג יאכל אפילו בו ביום, במזיד לא יאכל בו ביום. רבי יהודה אומר: בשוגג יאכל במוצאי שבת, במזיד הוא עצמו לא יאכל עולמית³, ולאחרים מותר במוצאי שבת - יש דיון באשתו ובני ביתו אם הם בגדר אחרים, ונדבר בזה בהמשך. לרבי יהודה, אם הדליק חשמל בטעות, הלך לשירותים ולחץ על הכפתור, לא רק נשען על הקיר, אלא לחץ בידיים, לא יהנה בשבת מהאור הזה, ויעשה דברים שאפשר גם בלי התאורה. וטעם החילוק ביניהם, כי לרבי יהודה קונסים שוגג אטו מזיד, כי חששו שמחר או מחרתיים יהיה מזיד וירמה את האנשים שהיה שוגג, אך לרבי מאיר לא קונסים. רבי יוחנן הסנדלר אומר: בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים. כי רבי יוחנן הסנדלר סובר שמעשה שבת אסור מהתורה, שנאמר ושמרתם את השבת כי "קודש" היא לכם, כמו קרבן קודש שאסור מדאורייתא, אבל רבי מאיר ורבי יהודה דורשים אחרת

לפני שנים רבות, שבת אחת היה שלג בירושלים, ואותו קרוב משפחה הגיע אלינו לבית עם מטריה, והרב קיבל אותו יפה. אחר שדיבר עם הרב כמה דברים בא ללכת, ואמר לו הרב: תשאיר כאן את המטריה, כי אסור בשבת לקחת מטריה, וגם אם היא פתוחה, כשמרים אותה מעליו הוא עושה אהל (עין ילקוט יוסף סימן שטו). והשאר. אחר כך בא מישהו מבני הבית וגילה למרן: הערת לו על המטריה, אבל הוא בא עם רכב, וחנה ברחוב עלי הכהן... מרן לא ידע, אבל ראיתי איך שמרן קירב אותו.

הדרך הנכונה היא לקרב ולחזק, וזה מה שעושה אחי, מרביץ תורה בישראל. לפני שנתיים הייתי בשבת בחולון, וראיתי את הפעילות שפועל ועושה, והולך ברגל ממקום למקום, בן פורת יוסף, אשריו ואשרי חלקו. גם הרב פריזיס מרביץ תורה, נברך אותו שתהיה לו סייעתא דשמיא לנהל עדה על מבועי התורה, אבל שיתיעץ בכל דבר עם המרא דאתרא הרב אברהם, יש רב העיר ויש מרא דאתרא, "ושומע לעצה חכם" (משלי יב, טו), הוא יתן לך עצות טובות. תעלה מעלה מעלה, תזכה להגדיל תורה ולהאדירה. אמון ואמן.

² פעם היו שם גאונים, הגאון רבי יעקב עדס, הגאון רבי עובדיה הדאיה - ראש ישיבת בית אל ובעל שו"ת ישכיל עבדי, הגאון הרב אונטרמן, הגאון הרב משולם ראטה בעל שו"ת קול מבשר, ועוד כמה תלמידי חכמים גדולים, ומרן זצ"ל מידי פעם היה מוזמן למועצת הרבנות, הוא והרב ולדינברג, והיו כמו משקיפים, כשהיו שאלות קשות בהלכה כמו בענין תרומת אברים, הזמינו אותם. מרן היה אז צעיר לימים כבן ארבעים, אבל ידעו את גדלותו, שהוא בעל היביע אומר.

³ אבל יכול למכור לערבי ולקבל ממנו תשלום, כי לא אסרו בהנאה עד כדי כך, יש בזה מחלוקת, הרב אורבך אוסר בהנאה, ובילקוט יוסף (שבת ח"ג ע"א טו) הארכנו בזה שמותר למכור. וזו המסקנא.

את הפסוק, כי "קודש היא" לכם, היא קודש ואין מעשיה קודש, ורק חכמים אסור הנאה ממעשה שבת, ולכן הם מקילים יותר.

שאינו יודע את מי לשאול

יא. מה זה שוגג? חשב שעדיין לא נכנסה שבת ולא ידע שכבר היה שקיעה, או שחשב שהמלאכה מותרת, כגון שטיגן צ'יפס על מחבת בשמן וחשב שטיגון זה לא מבשל, אבל זו טעות, כי טיגון, צלייה ואפייה, בגז, בתנור ובפלאטה, הכל בכלל מלאכה אחת. מי שניגש לרב עם זקן גדול ושואל אותו בהלכה, ואמר לו מותר, והתברר שהחכם הזה טעה, הוא בקי בזוהר ישר והפוך, קורא תהלים, לומד דף יומי, ואפילו סיים את הש"ס, אשריו ואשרי חלקו, אבל בהלכה לא מתעסק, ואם כן למה שאל אותו בכלל?!
כותב בשו"ת צמח צדק (הקדמון סימן מ) שהשואל נקרא מזיד, כי היה צריך לשאול חכם שבקי בהלכה, עוסק בהלכה ונותן שיעורים בהלכה, ולא כל אחד עם פראק והמבורג. וזהו בירושלים או בני ברק או בחולון שמבינים ענין ויודעים את מי לשאול, אבל יש מקומות נדחים בחו"ל שלא מבינים בזה, ורואים אחד עם חליפה וזקן ושואלים אותו, הם נקראים שוגג. ובכל אופן אם שאל חכם בקי בהלכה, וטעה, אנחנו בני אדם ולפעמים טועים, "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם" (גיטין מג), זה נקרא שוגג.

תינוקות שנשבו

יב. מחללי השבת בימינו לא נקראים שוגג, וגם אם חשב שמוותר, קודם כל ילמד הלכות ויהיה דתי, ולכן נקרא מזיד. יש עוד דיון, אם נקראים בגדר 'תינוקות שנשבו לבין הגויים'. תינוק שחטפו אותו לכפר ערבי, או שבת יהודיה עבדה בסופר יחד עם ערבי, והכיר אותה, וחטף אותה ה' ירחם, והביאה בנים לעולם, הם יהודים, כי אמא שלהם יהודיה, ובעונות הרבים נפלה, והיהודים האלו נקראים תינוקות שנשבו לבין הגויים⁴. אבל מחללי שבת סתם שלא נשבו לכפר ערבי, אלא "בתוך עמי אנכי וישבת" (מלכים ב ד, ג), למרות שהם גרים בקיבוצים כמו 'השומר הצעיר', אבל הם רואים את הדתים גם בתקשורת וגם בפנים⁵, וזה לא שחינוכו אותם לדת אחרת כמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מה"ל ממרים ה"ג) לענין בני הקראים, אלא זו הפקרות, עבדה בהפקיאת נחא ליה, זילא ליה, שכיחא ליה, פריצה ליה (גיטין ג). לכן יש מחלוקת אם הם בגדר תינוקות שנשבו או אפיקורוס.

מראים להם הסתה

יג. הגאון רבי שמואל ואזנר (שבת הלוי ח"ב סי' קעב וח"ט סי' קצח) כתב שהם נקראים אפיקורסים, 'מורידין ולא מעלין' (ע"ז כו), ואף שהתווכחו אתו היה איתן בדעתו. אבל החזון איש (יו"ד סי' ב אות כח) החשיבם כתינוקות שנשבו, ומרן זצ"ל ביביע אומר ח"ח (חידושי סימן כא אות ט) הסתמך עליו. ומה שהם רואים דתיים, אבל בתקשורת עושים כל מיני הסתה מתוך שנאה, ומה

⁴ אחר כך הפעילים מחזירים אותם לחיק היהדות, ולפי ההלכה יש אומרים שצריכים טבילה (עפ"ד הרמ"א ביו"ד סי' רסח סי"ב, אך עיין בב"י בסוף הסימן ובבדק הבית שם).

⁵ אנחנו היינו גרים בתל אביב, היו לנו שכנים חילונים והיו מכבדים אותנו, לא היתה עוינות כמו שיש היום. היינו נכנסים לחנויות וצריכים לקנות דברים, בתור בחורים צעירים, וגם האמא, ותמיד כשראו דתיים היו מכבדים.

⁶ בפרט עכשיו בתקופה הזו, אני לא זוכר עשרות שנים שהיה כל כך שנאה, אבל יש אור בקצה המנהרה, גם היום סמינר ערכים אומרים לנו שמחזירים בתשובה הרבה, שאלתי אם גם אשכנזים חוזרים בתשובה? ואמרו לי שכן, אבל הודו שרוב החוזרים בתשובה הם ספרדים. שאלו פעם את הרב אלישיב, מחלל שבת שעושה קידוש האם יוצאים ממנו ידי חובה או לא? ואמר, הוא ספרדי או אשכנזי? וכי אתה גזעני?... אלא ספרדי יש לו אמונה בלב וכבוד לחכמים (ובדן הקידוש עיין ב"בא ח"ט חא"ח סי' קח אות קט). לצערנו הרב יש היום מיעוט שהתקלקלו וגם את זה אין להם, אך אפשר לעבוד איתם ולהחזיר אותם בתשובה. וגם אשכנזים יש מהם כתינוקות שנשבו. אבל יש שהם אנטי דתיים. בצבא קבעו שצריכים לשרת בטנק חייל וחיילת ביחד, ובמשך ארבע

עוזר שהם רואים דתיים⁶. לכן רוב מחללי השבת הם בגדר תינוקות שנשבו, ואדם צריך לכבד את אביו ואמו שאינם שומרי תורה ומצוות, ומעלים אותם לספר תורה בעליית 'גם העולה' ולא משבעת העולים. אמנם יש מקרים שחוששים לרב ואזנר שנחשב אפיקורוס, כמו למשל מנין שמצרפים מחלל שבת להיות עשירי, הוא שם כיפה ונכנס לבית הכנסת, והדין הוא שלא יעשו חזרה, אלא רק קדושה, ולא יוציאו ספר תורה ויברכו ברכות התורה, כי חוששים לברכות לבטלה (ב"בא ח"ט חא"ח סי' נה בהערות על ר"פ ח"ג אות יא). ומה שהם נחשבים תינוקות שנשבו, זה לא הופך אותם לשוגג, אלא נקראים מזיד, כי יודעים שהיום שבת ויודעים שאסור לנסוע או לבשל בשבת.

הפוסקים כרבי מאיר

יד. כאמור המבשל בשבת בשוגג, לרבי מאיר יאכל בו ביום, ולרבי יהודה קונסים אותו שייאכל רק במוצאי שבת. ובגמרא חולין (שם) מובא, שכאשר רב היה מורה לתלמידיו, היה אומר להם הלכה כרבי מאיר, אך כשהיה דורש לציבור הרחב, היה מחמיר עליהם כרבי יהודה, שקונסים שוגג אטו מזיד, משום עמי הארץ⁷. התוספות (שם ד"ה מורי להו) מוכיחים מדברי הגמרא שרב היקל לתלמידיו, וכי עשה להם פרוטקציה?! אלא ודאי שעיקר ההלכה כרבי מאיר להקל, רק חשש על המון העם. וכתוס' כן פסקו בספר התרומה (פרק כירה סימן רלא, רמח), רבי זרחיה הלוי בעל המאור (פרק כירה), הארחות חיים (הל' שבת אות עו), הריטב"א (שבת לה). - תלמיד הרשב"א וחלק בזה על רבו - הראב"ד (הובא בחידושי הרשב"א שבת קנא), ועוד.

מרן פסק כרבי יהודה

טו. לעומתם כתב השר מקוצי בסמ"ג - ספר מצוות גדול (מצוה סה), כיון שרב דרש כרבי יהודה, אף אנחנו נדרוש כך, כיון דנפיש עמי ארצות גבן - שמצויים אצלנו הרבה עמי ארצות - יש לפסוק כרבי יהודה. וכן פסקו הר"י"ף (רפ"ג דשבת), הרמב"ם (פ"ו מהלכות שבת הכ"ג), הרמב"ן (חולין טו), הרשב"א (חולין טו), הר"ן (שבת יז ע"א מדפי הר"ף), הגאונים (בה"ג הלכות שבת כב ע"ב, ושאלות דרב אחאי גאון פרשת שלח לך שאילתא קכח). וכן נראה בדעת הרא"ש, אם כי יש סתירה בדבריו, כי במסכת בבא קמא פרק מרובה (עא) הקשה על הר"ף שפסק כרבי יהודה, ומשמע שחולק עליו וסובר כרבי מאיר. ומצד שני בקיצור פסקי הרא"ש (חולין פ"א סי' יח) שחיבר בנו הטור⁸, משמע שסובר כרבי יהודה. הב"ח והדברי חמודות דנו בדעתו, ולמסקנא הבית יוסף (סימן שיח) למד בדעת הרא"ש שסובר כרוב הפוסקים כרבי יהודה, וכתב: וכיון שהר"ף הרמב"ם והרא"ש - שלושת עמודי ההוראה - מסכימים לדעה אחת לפסוק כרבי יהודה, וגם הגאונים והרמב"ן סוברים כן, הכי נקטינן. וכן פסק בשלחן ערוך (שם סעיף א): המבשל בשבת, במזיד אסור לו לעולם

שעות לא יכולים לצאת מהטנק. שלחתי מכתב לרמטכ"ל אחד - כבר סיים - וכי זו כפייה חילונית? יש חיילים דתיים בצבא, איך אתה כופה אותם שישרתו בטנק אחד? איך אפשר?! והוא אפילו לא ענה לי. למה מכריח להעביר על הדת, למה. שורת דרך ארץ שאם רב ראשי כותב לך מכתב, לפחות תענה, מכתבך התקבל... אבל הוא זלזל. וכי הוא תינוק שנשבה.

⁷ היום יש כאלה שאומרים הפוך: בני תורה צריכים להחמיר. כמה פעמים שואלים אותי, כשכבודו אומר בילקוט יוסף - או מרן האבא כותב בספריו - "המחמיר תבוא עליו ברכה", מיהו המחמיר? אמרתי, בדרך כלל בני תורה יש מהם שרוצים לחוש לכל הדעות, ותבוא עליהם ברכה, אבל גם הם לא חייבים להחמיר, ובגמרא רואים שדוקא המון העם צריכים להחמיר יותר.

⁸ בשנת תשל"א או תשל"ב, הלכתי לסטייפלר בתור בחור צעיר להביא לו את הספר ילקוט יוסף הראשון שיצא אז, שאל: מה הספר הזה, פסקי הרא"ש? בהתחלה לא הבנתי, ואחר כך הסבירו שפסקי הרא"ש חיבר בנו הטור, וגם כאן אני הבן של מרן שחיברתי את פסקיו. הסטייפלר עיין בספר, והיו שם הלכות קשות, ושאל, מאיפה אתה יודע את זה? מיביע אומר.

ולאחרים מותר למוצאי שבת מיד, ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד. ע"כ.

קיבלנו הוראות מרן

טז. הגאון מוילנא (ר"ס ש"ח) כתב לסמוך על רבי מאיר, דלא כשלשת עמודי ההוראה, וכשיטת הרמ"א (בהקדמה לדרכי משה, ולספר תורת חטאת) שלא הסכים עם הכלל שהולכים אחר שלשת עמודי ההוראה, כי יש עוד ראשונים רבים, וגם מהרש"ל (בהקדמה לספרוים של שלמה מסכת חולין) - היה בדורו של מרן - כתב בחריפות גדולה על מרן שכתב כלל זה. והגר"א שלא היה משועבד לכלל זה, כתב שכיון שרב הורה לתלמידיו להקל כרבי מאיר, הלכה כמותו, דאנן חשיבי בני תורה⁹ (עיני תוס' ביצה ו' ע"א ד"ה והאידיא). וכן כתב המשנה ברורה (סק"ז). אולם מכל מקום אנתנו הספרדים קיבלנו הוראות מרן שהחמיר בה.

להקל במקום צורך נגד מרן

יז. אמנם במקום צורך היו שרצו להקל, והנה בשו"ת רב פעלים (ח"ב ח"ו"ד סימן ז) כתב שקבלנו הוראות מרן לגמרי, ואפילו במקום הפסד מרובה אין לסמוך על החולקים על מרן. וכיוצא בזה כתב החזון איש (יורה דעה סי' קנ סק"ד), שכאשר נפסק בשלחן ערוך להחמיר, הרי זה נחשב כאילו "נאמרה הלכה", ואין להקל אפילו בשעת הדחק. וכן כתב בשו"ת בנין עולם (ח"ו"ד סימן ט) שאין להקל נגד מרן אפילו בשעת הדחק. אבל יש אחרונים שכתבו, שלמרות שאנתנו עושים תמיד כדעת מרן, במקום צורך גדול כשאין ברירה אפשר לסמוך על החולקים, וכן כתב בספר נזירות שמשון (או"ח סימן ג), וכן דעת החכם צבי (סימן ק), החתם סופר (האה"ע ח"ב סי' עא) בשם הבית אפרים, הרב השואל בשו"ת בנין עולם (האו"ח סימן יד). גם הזבחי צדק (סי' קג ס"ק לא) - רבי עבדאללה סומך, רבו של הבן איש חי - כתב שיש לסמוך על החולקים על מרן במקום הפסד מרובה. וכן כתב רבי יונה נבון בשו"ת נחפה בכסף (ח"ב ד"ב דף סוף ע"ד) - רבו של החיד"א. וכן כתב רבי יוסף מולכו בשלחן גבוה (בלללים ס"ס תמוז) - הביאו הכף החיים (סי' תמוז אות רמז), שבשעת הדחק ובהפסד מרובה עושים נגד מרן.

יפתח קופסת שימורים

יח. מחבר אחד ע"ה כתב הלכה למעלה ומקורות למטה, שמי שבישל בשוגג, במקום צורך גדול יסמוך על הגר"א שפסק כרבי מאיר להקל. אבל האמת היא שגם אם אין לו תבשיל אחר, זה לא נחשב צורך גדול, ויכול לפתוח קופסאות שימורים ולאכול טונה וכדומה, או לחם ועגבניה, ואף שצריך לקיים עונג שבת, אבל וכי בשביל זה יעשה נגד מרן. בילקוט יוסף (שבת ח"ג עמ' יח) הערנו על דבריו, שבמחילה מכבודו זה לא נכון. אך הרב שלו חזר וחיזק אותו בירחון שמוציאים כל חודש בשנת תשס"ג, כי זה תלמיד שלו. ואני "על משמרת אעמודה" (חבקוק ב, א), ובמהדורה השניה השבנו על הדברים, וחזרנו על כך שאסור לאכול בשבת ממה שבישל בשוגג, אלא יפתח קופסת שימורים ויאכל מלפפון, או ילך לבן שלו רבע שעה ברגל ויאכל אצלו... וגם איזו הרגשה היא לאכול צ'פס חם שטיגן בשבת. לכן להלכה קיבלנו הוראות מרן, שלא יאכל בשבת ממה שבישל בשבת בשוגג, ואין בזה פגיעה בראשונים אחרים ובהגר"א שלא קיבלנו הוראותיהם.

⁹ גם בדורנו מי שקובע עתים לתורה נקרא 'בן תורה', ובפרט באמריקה אני מכיר בעלי בתים שלומדים חמש או שש שעות, בבוקר ואחרי צהרים.

¹⁰ ברוסיה היו יהודים שמסרו נפש על התורה שלנו, אבל היו שהתבוללו. ובזמנו עלו לארץ גם רוסים שאינם יהודים, ולא רוצים להתגייר, ופתחו מסעדות של חזיר בטבריה ובעוד מקומות. אבל באו משם גם יהודים צדיקים וחסידים ויראי שמים.

אמירה להמור

יט. יש מי שהקשה עלינו, ממה שמרן סיפר ב'יזדים' כמה פעמים, שבליל כיפור התפלל בבית כנסת הגדול ברחוב קינג ג'ורג' - גם אני התפללתי אצלו - ופעם נכבה החשמל, ואי אפשר להתפלל, כי לא יודעים את ערבית של ליל כיפור בעל פה, אולי רק את הפיוט "אדיר ונאור"... הרב קרא לגבאי יצחק יעקבי ע"ה, ושאל, יש כאן גוי? אמר לו, בכניסה יושב גוי רוסי¹⁰. תרמוז לו שנכבה החשמל והוא ידליק. יצא אליו החוצה ואמר לו: נכבה לנו החשמל באמצע התפלה! אמר, כך קרה לכם? מסכנים... והוא מנסה לרמוז לו: יש שם לוח חשמל... והוא עונה: זו בעיה, צריכים לחכות לחשמלאי שיתקן... הגבאי חזר למרן: כבוד הרב, אני רומז לגוי הזה אבל הוא לא מבין. אמר לו מרן: רבותינו (שבת קנ. עירובין סז: גיטין ח: ועוד) אמרו, אמירה לגוי שבות, לא אמירה לחמור שבות... זה חמור, תגיד לו במפורש שיבוא וידליק... הלך ואמר לו, והגוי הרים את הכפתור וחזר החשמל. ולכאורה איך מרן זצ"ל עשה נגד מרן השלחן ערוך, והרי הדלקת תאורת חשמלית בשבת היא מלאכה דאורייתא¹¹, ובשלחן ערוך (סימן שז סעיף ה) כתב שאמירה לגוי מותרת רק במלאכה דרבנן, שנחשב שבות דשבות, וכדעת הרמב"ם (פ"ו מהלכות שבת ה"ל ט"ו), ועל מה הרב סמך?

שיעור במירון

כ. פעם נתתי שיעור בכולל במירון¹² - יש שם כולל חשוב של ההקדשות של צפת - ולפתע נכנס אחד עם בוקסות, בלי אוזניות... והתחיל להתקוף אותי: אתם כל הזמן אומרים "קיבלנו הוראות מרן", אבל מרן כותב שאסור לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא! אמרתי לו: נכון, אבל זה ללכת ראש בקיר, כי בליל כיפור שנכבה החשמל אין לך ברירה אלא לסמוך על המקילים, מי כמו מרן זצ"ל שחיזק את הוראות מרן, אבל יסוד ההיתר הוא מדברי הגמרא בברכות (ברכות מז:): מצוה דרבים שאני, וכתב המשנה ברורה (סי' רעו ס"ק כה) בשם החיי אדם (כלל סב סעיף א), שמוותר לומר לאינו יהודי לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול. והלא בספר העיטור (הל' מילה דמ"ט ע"א) כתב שמוותר לומר לגוי שיעשה אפילו מלאכה דאורייתא לצורך מצוה כגון עונג שבת. והעתיקו הרמ"א (סי' רעו סעיף ב). והמשנה ברורה (סי' שז ס"ק כד) כתב שהעיטור הוא סברא יחידאה, ובכל זאת כתב להתיר במקום מצוה דרבים. ואף שמרן השלחן ערוך לא פסק כמו העיטור, בלית חן (אות יז, עמ' כה) הביא שנים עשר ראשונים הסוברים כמו ספר העיטור! ובשעת הדחק יש לסמוך עליהם. אני מסביר לו, והוא אומר: לא, אתם צועקים קיבלנו הוראות מרן... אמרתי לו, תלך ראש בקיר ותעשה מה שאתה רוצה. כי הוא רצה לקנטר ולא ביקש לדעת. ולעיל הבאנו מדברי הפוסקים שיש לסמוך על החולקים במקום צורך גדול. לפי זה רצו לומר שגם מי שבישל בשוגג במקום צורך יסמוך להקל נגד מרן. אבל מה הדימוי, במעשה רב שהיה עם מרן, רבים לא יכלו להתפלל בלי תאורה, ואין ברירה, אבל המבשל בשבת בשוגג, אם לא יאכל מה שבישל יאכל משהו אחר. צריך שיקול דעת מתי לדמות מילתא למילתא ומתי לא, וכמו שכתב הרב דב לנדו באיזה חוברת (אהלי מועד פסח תשפ"ו עמ' כח) בשם החזון איש.

¹¹ ובמנורת לך, יש אומרים שהיא מדאורייתא, ובפרט לשיטת החזון איש (סימן נ אות ט), ויש מקום לפלפל, אבל חלילה למהר להקל, זו פרצה חמורה, כי היום הרבה מהתאורה היא לך, חוץ מ'היזדים'... ויש צד שהיא מדאורייתא.

¹² אנחנו לא הולכים הרבה למירון, משום ביטול תורה. אם תשאל את רשב"י האם ללמוד גמרא או בית יוסף, או לנסוע למירון בפקקים, יאמר: בודאי תלמוד תורה. גם מרן זצ"ל לא נהג ללכת למירון, ואנתנו הולכים בדרכו של מרן. אבל קרה שהזדמנתי לשם, ואמרו: אם כבר הרב הגיע, ימסור לנו שיעור בכולל.